

**Необходимо ли е правно регламентиране на проституцията в България?
Социални, икономически и здравни последици от легализацията на проституцията.**

Шеста дискуссионна среща на Българска коалиция за равнопоставеност на половете,
организирана от Център за изследвания и политики за жените

27 февруари 2006 г., Информационен център на Съвета на Европа

Мнения и позиции за дискусия:

- 1) Открита позиция на Българското женско лоби относно приемане на закон за проституцията в България
Геновева Тишева, Български център за джендър изследвания
- 2) Модели на легализация на проституцията и рискът от насилие и експлоатация:
Узаконяването на проституцията - превенция или причина за насилие?
Надя Кожухарова, Фондация „Асоциация Анимус“
- 3) Цели и подходи на правното регламентиране на проституцията
Роза Димова, Център за изследвания и политики за жените
- 4) Законова регламентация на проституцията и последици за общественото здраве
Виолета Канджикова, Фондация здраве и социално развитие
- 5) Има ли политическа воля за приемане на закон за регламентиране на проституцията
Антони Гълъбов, социолог

Открита позиция

*„Насилието на мъжа срещу жената
е в основата на всички видове насилие”
Тамара ди Давиде,
Учредител на италианската коалиция
„Жени срещу проституцията”*

Както в края на мандата на предишното правителство, така и в началото на мандата на новото правителство и на новото 40-то Народно събрание се чуват гласове в полза на приемане на закон за проституцията в България .

Ние, представителите на неправителствени организации, работещи по проблемите на равнопоставеността на двата пола, открито се противопоставяме на това становище. Считаме, че то не отговаря на принципите на защита на правата на човека, на сегашните обществено-икономически условия в България и на най-новите европейски тенденции за политика по въпроса за проституцията.

Ние, представителите на Българско женско лоби, в качеството си на пълноправни членове на най-голямата женска неправителствена организация в Европа - Европейско женско лоби /ЕЖЛ¹/ считаме, че преди да се пристъпи към каквото и да било решение, следва въпросът да бъде подложен на обсъждане и внимателна преценка. Така изразяваме и становището на Европейско женско лоби, което има членове в 25 страни от Европа, чиято цел е постигане на равнопоставеност на мъжете и жените в рамките на ЕС. ЕЖЛ е организация с позиция в Европейския Парламент и Европейската Комисия, и благодарение на офиса си в Брюксел има възможност да влияе върху политиките и решенията в рамките на ЕС.

Дискусия с гражданското общество по темата е задължителен елемент за демокрацията. В такъв диалог е необходимо да се анализира мнението на неправителствените организации по въпроса, и особено на организациите от Българско женско лоби, които имат както теоретичен, така и практически опит по проблемите на правата на жените, и особено по отношение на социално-икономическите права и насилието срещу жените.

Проституцията е явление, което трябва да бъде разглеждано в неговия социален, икономически и политически контекст, както и в контекста на властовите роли, които са в основата на отношенията между мъжете и жените. Несъмнено е влиянието на икономическите и социални условия в България върху нагласите към проституция. Основен мотив на много жени да прибегнат към проституцията е бедността и стремежът към достигане за тях и за техните деца и близки, на стоки и услуги (включително образование и здравни услуги), които са осигурени и достъпни само за една част от съвременното общество. **В тази ситуация проституцията едва ли е свободен избор за много от жените, въвлечени в нея.** Веднъж попаднали в проституцията, те са подложени на жестока експлоатация от техните сводници, от престъпни мрежи, от техни клиенти, което още веднъж е израз на отношения на неравенство между мъжете и жените.

Социално-икономическата обстановка в България коренно се различава от тази в развитите западни страни, в част от които проституцията е институционализирана в определни региони (Германия, Холандия). Под съмнение е и правилността на политиката в тези страни – политика, която не само не води до намаляване на трафика на жени с цел сексуална експлоатация, но води до пролиферация на секс-услугите, до комерсиализация и до принизяване на образа и ролята на жените в обществото. Не е случайно, че в болшинството от европейските страни политиката следва общественото мнение, което не е в полза на легализация на проституцията.

Поради глобализацията на горепосочените явления, в България също сме свидетели на упорито и обидно тиражиране на образа на жените като сексуални обекти чрез медиите и рекламите. Едно решение за институционализиране на проституцията само ще потвърди тези неблагоприятни тенденции и ще засили неравенството на двата пола в обществото.

¹ Повече информация за Европейското женско лоби може да бъде намерена на www.womenlobby.org

Преди да се предприемат каквито и да било мерки на подражание на политиката по отношение на проституцията в други страни, би следвало да се приеме последователна политика за гарантиране на социално-икономическите права на гражданите, на равните възможности на всички за достъп до образование, здравеопазване, на един адекватен стандарт на живот в България. Именно спазването на тези стандарти ще доведе до достойно членство на България и на всеки български гражданин в Европейския съюз.

С оглед на всичко това се надяваме, че една бъдеща политика по отношение на проституцията в България ще бъде изработена чрез консултации с гражданското общество.

Междувременно, приканваме всички организации и граждани, заинтересовани от тази тема, да изкажат своето становище.

Българско женско лоби

Изпълнителен координационен комитет:

Фондация „Български център за джендър изследвания” – София, с клонове в Пловдив, Силистра, Хасково и с представителство в Горна Оряховица

Асоциация „Деметра” - Бургас

Фондация „Център Надя” – София

Членове:

Фондация „Джендър проект в България”

Женско дружество „Екатерина Каравелова” – Силистра и др.

Съюз на жените «Проксен» - Каданлък

Сдружение «Анима Матрис»

Женско ромско сдружение „Добра майка” – с. Вардун

Асоциация „SOS – Семейства в немилост” - Варна

Фондация „Център за изследвания и политики за жените” – София

Българска асоциация на жените с юридическа професия

Асоциация „Достоен живот” - София

Асоциация «Жени в науката»

Център за междуетнически диалог и толерантност "Амалипе" – Велико Търново

Женско сдружение – Равни възможности към АДС

Българската платформа към Европейското женско лоби се обявява против закон за проституцията

14/7/2005 13:10

Източник: <http://dnesplus.com/publication.asp?pubid=93371>

Открито писмо до министъра на вътрешните работи Георги Петканов:

Наскоро, в края на мандата на това правителство, Вие изказахте становище в медиите в полза на приемане на закон за проституцията в България /в. "Монитор" от сряда, 29 юни 2005 година/. Това на практика означава, че Вие изразявате мнение за легализация на проституцията, като се надявате, че "следващият парламент ще предложи закон по този въпрос". Ние, представителите на неправителствени организации, работещи по проблемите на равнопоставеността на двата пола, открито се противопоставяме на това Ваше становище. Считаме, че то не отговаря на принципите на защита на правата на човека, на сегашните обществено-икономически условия в България и на най-новите европейски тенденции за политика по въпроса за проституцията.

Като пълноправни членове на най-голямата женска неправителствена организация в Европа - Европейско женско лоби /ЕЖЛ / считаме, че преди да се пристъпи към каквото и да било решение, следва въпросът да бъде подложен на обсъждане и внимателна преценка. Неизменен елемент от това обсъждане е да се анализира мнението на неправителствените организации по въпроса, и особено на организациите от българската платформа на ЕЖЛ, които имат както теоретичен, така и практически опит по проблемите на правата на жените, и особено по отношение на социално-икономическите права и насилието срещу жените.

Проституцията е явление, което трябва да бъде разглеждано в неговия социален, икономически и политически контекст, както и в контекста на властовите роли, които са в основата на отношенията между мъжете и жените. Несъмнено е влиянието на икономическите и социални условия в България върху нагласите към проституция. Основен мотив на много жени да прибегнат към проституцията е бедността и стремежът към достигане на стоки и услуги (включително образование и здравни услуги), които са осигурени за една част от съвременното общество. В тази ситуация проституцията едва ли е свободен избор за много от жените, въвлечени в нея. Освен това, веднъж попаднали в проституцията, те са подложени на жестока експлоатация от техните сводници, от престъпни мрежи, от техни клиенти, което още веднъж е израз на отношения на неравенство между мъжете и жените.

Социално-икономическата обстановка в България коренно се различава от тази в развитите западни страни, в част от които проституцията е легализирана в определени региони (Германия, Холандия). Под съмнение е и правилността на политиката в тези страни – политика, която в никакъв случай не води до намаляване на трафика на жени с цел сексуална експлоатация, но води до пролиферация на секс-услугите, до комерсиализация и до принизяване на образа и ролята на жените в обществото. Не е случайно, че в болшинството от европейските страни политиката следва общественото мнение, което не е в полза на легализация на проституцията. Поради глобализацията на горепосочените явления в България също сме свидетели на упорито и обидно тиражиране на образа на жените като сексуални обекти чрез медиите и рекламите. Едно решение за легализация на проституцията само ще потвърди тези неблагоприятни тенденции и ще засили неравенството на двата пола в обществото.

Преди да се предприемат каквито и да било мерки на подражание на политиката по отношение на проституцията в други страни, би следвало да се приеме последователна политика за гарантиране на социално-икономическите права на гражданите, на равните възможности на всички за достъп до образование, здравеопазване, на един адекватен стандарт на живот в България. Именно спазването на тези стандарти, а не механичното и формално удовлетворяване на изискванията на Европейския съюз, ще доведе до достойно членство на България и на всеки български гражданин в този съюз. С оглед на всичко това се надяваме, че една бъдеща политика по отношение на проституцията в България ще бъде изработена чрез консултации с гражданското общество. Това се казва в открито писмо, адресирано до министъра на вътрешните работи Георги Петканов. Писмото е подписано от Фондация "Български център за джандър изследвания" Асоциация "Деметра", "Джандър проект за България", Женско дружество "Екатерина Каравелова" - представители на Българската платформа към Европейското женско лоби.

Модели на легализация на проституцията и рискът от насилие и експлоатация

(Узаконяването на проституцията превенция или причина за насилие)

Надя Кожухарова
Фондация „Асоциация Анимус“*
Ла страда – България

София, 27 Февруари 2006

Проституиращите по целия свят се сблъскват с лоши условия на труд, стигматизация, дискриминация и маргинализация. Жените и мъжете, които работят в проституцията често пъти стават жертва на насилие, злоупотреба и експлоатация. Често срещано мнение е, че това се дължи на характера на работата им. Насилието, което срещат проституиращите се счита за неразделно свързано със самата проституция. В тази презентация бих искала да покажа, че лошата позиция на проституиращите по целия свят е причинена от тяхното изключване от гражданските и човешки права често пъти като резултат от легалния статус на проституцията.

Съществуващите правни подходи към проституцията са основани на морални и идеологически презумпции и имат своя ефект върху условията на живот и работа на проституиращите мъже и жени. В света можем да разграничим три различни законодателни модела:

Прохибиционистки модел

Най-представителният законодателен режим е пълната забрана на проституцията. Проституцията се разглежда като девиантно или криминално поведение, а проституиращите трябва да бъдат наказвани или насилствено пре-образовани. Всякакви дейности свързани с проституцията са забранени и всички участници в нея са преследвани, включително самите проституиращи. Така проституцията се превръща в проблем на наказателно-процесуалния кодекс и на наказателното право. Въпреки че този род законодателство се стреми да елиминира проституцията, няма доказателства, че страните в които проституцията е незаконна успяват дори малко да постигнат тази цел. Вместо да елиминира проституцията, фактът, че тя е незаконна прави проституиращите напълно зависими от трети страни. Тъй като нямат никаква закрила от закона, понеже те самите подлежат на арестуване и преследване, проституиращите се оказват напълно подвластни на собствениците на публични домове и посредници, от една страна, и от друга - на полицаи и съдебни служители, които са склонни да „затворят очи” в замяна на подкупи или безплатни секс услуги. Това прави проституцията един много доходоносен бизнес за всички въвлечени страни, освен за самите проституиращи. Рискът от насилие и злоупотреби в този случай е много висок.

* Материалите за тази презентация ми бяха предоставени от Марике ван Дорнинк, дългогодишен защитник на правата на проституиращите в Холандия и понастоящем лобист в международната асоциация „Ла Страда”, чийто съучредител е и Асоциация Анимус, заедно с още 8 НПО съответно от Беларус, Босна и Херцеговина, Македония, Молдова, Полша, Украйна, Холандия и Чехия.

Модел на контрол

В този модел проституцията се смята за неизбежно и дори необходимо зло. Съществуването на проституцията е повече или по-малко прието, но същевременно се счита за заплаха за обществения ред и здраве. Тези механизми на регулиране не защитават интересите и добруването на проституиращите, не ги предпазват от насилие или злоупотреба, а защитават обществото от “необходимото зло”.

За да се защити обществото от опасностите на това „необходимо зло”, проституцията се контролира чрез наредби и различни държавни мерки в интерес на обществения ред, общественото здраве или обществения морал. Макар и работата им да не е нелегална, проституиращите нямат законовите права на работници, нито пък държавата поема отговорност за условията им на труд.

Регулирането на проституцията обикновено се случва чрез различни форми на задължителна регистрация и други методи на държавен контрол. Те включват задължителни медицински прегледи, за да се защитава „общественото здраве”; забрана да се работи извън определени райони или места; забрана за привличане на клиенти и регулиране на националността или гражданството със съответните наказания за проституиращите, които не спазват тези наредби, като глоби или затвор. Задължителната регистрация също така създава разликата между „легални” и „нелегални” форми на проституция. Много проституиращи не искат да се регистрират, защото се страхуват от стигматизацията. Други не могат да се регистрират заради нелегалния си статут, както са повечето имигранти. В повечето случаи те се оказват в един незаконен порочен кръг с всичките негативни последици, които следват.

Този подход увеличава рисковете проституиращите да бъдат арестувани, глобени или депортирани в случаите, в които не се вместват в съответните механизми за регулиране. Подобни механизми често пъти имат негативни резултати за засегнатите жени, тъй като ги поставят в маргинална позиция и ги прави уязвими към насилие.

Аболиционистски модел

Законите на повечето държави се базират на т.нар. аболиционистски модел. От аболиционистска гледна точка проституиращите не се считат за девианти или престъпници, а за жертви. Всяка форма на проституция се приема за сексуално насилие. Подлежащата идея на това е, че проституцията съществува, защото съдържателите на публични домове, сводниците и трафикантите подлъгват жените в проституция, за да печелят от тях. Следователно забраната на проституцията и закрилата на жените от това зло може да бъде най-добре постигната като се наказва всеки, който набира, организира или печели от проституция. Така проституиращите са жертви и не трябва да бъдат наказвани, а спасявани.

В аболиционистския модел всякакви действия на „трети страни”, като набирането за проституция, поддържането на публичен дом, даване на помещения под наем за проституция и сводничество са наказуеми. Това поставя проституиращите в безкрайно амбивалентна позиция. Макар и да не е забранена, работата става почти невъзможна за проституиращите, тъй като всяка работа изисква някаква форма на организация като наемане на работно място, намиране на клиенти и сътрудничество с колеги. Самият закон лишава проституиращите от важни условия за осигуряване на доход, например, условия за намиране на клиенти, реклама, наемане на терен или сключване на трудови

договори. Дори подобряването на работните условия (например добро санитарно оборудване и наличие на презервативи) може да се счита за „подтикване” към проституция.

Аболиционистският модел се основава на идеологията да се защитят жените от проституция, но влиянието на едно такова законодателство върху проституиращите представлява комбинация от изолация, стигматизация, маргинализация и социално изключване, което автоматично увеличава риска от насилие. Забраната на всякаква законна организация на проституцията насърчава нейното свързване с организираната престъпност.

Въпреки че повечето страни членки на ЕС официално забраняват всякаква „експлоатация на проституцията”, на практика повечето държави имат повече или по-малко контролирана проституция, като така съчетават аболиционистското законодателство с контролиращите практики.

Нито един от тези подходи, независимо дали криминализират, виктимизират или регулират проституиращите, не показват загриженост за правата или условията на живот и труд на проституиращите. Тези модели са създадени или да елиминират проституцията, или да я контролират, но в действителност не успяват. Вместо това, репресивните законодателни системи са отвели бизнеса с проституцията в подземния свят, където той процъфтява в нелегална и неформална, но толерирана субкултура. И трите подхода поставят проституиращите в уязвима позиция, в която могат лесно да бъдат насилвани, експлоатирани или да попаднат в злоупотреба.

Трудовият подход

В последните десетилетия се появи нов подход към проституцията, който дойде от самите проституиращи. Вместо някой друг да говори от тяхно име, проституиращите по света се организираха и надигнаха глас. Те се борят с изключването от правата, които обществото дава на другите работници. Те проповядват разпознаването на проституцията като труд и декриминализирането ѝ. Регулирането на проституцията трябва да бъде постигнато чрез гражданското и трудово право вместо чрез наказателното право.

Този подход измества фокуса на проблема от моралните или криминалните аспекти към трудово-правните аспекти. Дефинирането на проституцията като трудов проблем поставя в центъра на вниманието позицията на проституиращите жени и мъже като работещи.

Трудовият подход отваря един цял нов обхват от инструменти за борба с насилието и злоупотребата в проституцията. Когато проституцията се третира като труд могат да се приложат същите средства за да се спре злоупотребата, с които преди един век са били прекратени експлоатиращите условия във фабриките – трудови закони и трудова еманципация. Проституиращите хора са изключени от трудовата еманципация вече повече от един век (макар, че я наричаме “най-старата професия”) Ако проституцията бъде разпозната като труд, могат се поставят стандарти за условията на труд за проституиращите и да се защити позицията им според трудовото законодателство.

Това изключване поставя проституиращите в позиция да нямат никаква законова

закрила и оставя властта в ръцете на съдържателите на публични домове. Трудовата еманципация е най-ефективният инструмент с който може да се промени баланса на властта между проституиращите и съдържателите на публични домове. Ако трудовите наредби важаха и за проституиращите, те биха могли да сключват законни трудови договори, да съдят злоупотребяващи работодатели и клиенти и да се осигуряват за безработица или болест, както и биха могли да се възползват от обезщетения и пенсия. Всички тези мерки важат за другите професии.

Този подход, за разлика от модела на контрол, е че не регулира проституцията и проституиращите, а е фокусиран върху регулирането на бизнеса като всеки друг бизнес. Така той преодолява стигмата и нагласите, с които е натоварена проституцията. Според него проституиращите, както и представителите на всички други професии, не трябва да се регистрират, нито да преминават през задължителни медицински прегледи. Те имат същите права и задължения като всички останали работещи и държавата е отговорна за условията на техния труд.

Много е трудно да се реформира в легална една индустрия, която винаги е съществувала в покрайнините на обществото, без достатъчно контрол от страна на държавата. Това е процес, който изисква повече усилия от простата промяна на Наказателния кодекс или събирането на данъци. Не само самите проституиращи, но и политиците и държавните служители, а и цялата ни общество трябва да свикне да се отнася към проституцията така, както се отнася към останалите сектори на икономиката. Навярно има притеснения и тревога и от двете страни. Въпроса е доколко и дали изобщо сме готови за такъв диалог – какво знаем за проституцията в България (почти нищо), можем ли да преодолеем предразсъдъците си (това е много бавен процес). Фактът, че дебатът за проституиращите се случва без дори инцидентно включване на техни представители е показателен. Тревожно е, че в страната ни не съществуват никакви форми на организиране на проституиращите в защита на техните права и интереси. Това показва как обществото се отнася към тях – с предразсъдъци, враждебно, дискриминиращо и маргинализиращо. Това показва и как те се чувстват - стигматизирани и изолирани, като хора, които нямат шанс да се приобщат чрез идентификацията си със своята професия и предпочитат да останат анонимни вместо да имат свое синдикално представителство.

Истинският дебат за легализацията на проституцията ще започне тогава, когато на тази маса седнат и представители на проституиращите. Надявам се това да стане скоро.

Холандската политика към проституцията

От октомври 2000 г. холандският Наказателен Кодекс вече не третира организирането на проституцията на жени или мъже като престъпление, при положение, че се извършва със съгласието на проституиращия. Всякакво набиране или добиване на проституция чрез насилие, заплаха за насилие, измама или злоупотреба с власт се наказва с максимална присъда от 6 години лишаване от свобода. Няма значение дали засегнатият човек е знаел, че той или тя ще проституира и дали би искал/а да продължи да работи в секс индустрията. Същината на престъплението е принудата, а не проституцията. Накратко казано, сега управлението на доброволната проституция е легално, а експлоатацията на нежеланата проституция се наказва по-сурово.

Министерството на Правосъдието формулира 6 основни цели с това предложение:

1. да контролира и регулира експлоатацията на проституцията
2. да подобри преследването на нежеланата проституция
3. закрила на малолетните граждани
4. закрила на позицията на проституиращите
5. да се бори с криминалните деяния свързани с проституцията
6. да се бори с присъствието на нелегални имигранти в проституцията

Цели и подходи на правното регламентиране на проституцията

Роза Димова, юрист

Център за изследвания и политики за жените, 2006 г.

Зачестилите в последно време коментари в медиите по отношение на приемане на закон за легализиране на проституцията¹ предизвикват недоумение и загриженост за нуждата от подобен закон в българския правен мир, възможността той да е ефективен и най-важното целта на приемането му. Пресата не дава пълна яснота каква ще е целта на този закон – да бъде ограничено експлоатирането и трафика на жени или да бъде легализирана проституцията, като се изведе от сектора на сивата икономика, с цел по-голяма събираемост на данъци от държавата. Като възможна цел се споменава ограничаване на проституирането на лица под 18 години, както и въвеждане на задължителни медицински прегледи с определена периодичност и задължителен сертификат за здравословното състояние на проституиращите. Никъде не се споменава, обаче, че регламентирането на проституцията е възможна стъпка към нарушаване на човешките права на жените, особено на тези, които са жертви на насилствена проституция и трафик и крие опасност за пренебрегване на принципите за равенство пред закона и закрила срещу дискриминация, регламентирани в Конституцията и международните договори, по които Република България е страна.

Логичният път за определяне на целта на закона по наше мнение е, на първо място, проучване на обществената необходимост и обществената подготвеност за такава регламентация, както и възможните ползи и разходи за обществото от въвеждането му. Втората част на такова предварително проучване следва да съдържа преглед на действащото национално законодателство и съобразяването на подобен закон с него и с международните актове, към които страната ни се е присъединила. На трето място могат да се използват резултатите и поуки от въвеждане на подобно законодателство в други държави, особено в такива, в които е въведено по-отдавна и вече има наблюдения и резултати от прилагането му. И на четвърто място реализацията на целта на закона задължително трябва да бъде планирана под формата на мерки за прилагането му и средства за провеждането им. За целта, по наше мнение, ще бъде полезно да бъдат събрани и точни данни за броя и местоположението на проституиращите лица в България; видовете услуги, които предоставят; профила на клиентите, които използват тези услуги; съотношението търсене – предлагане на услугите и нагласата на обществото „за” или „против” регламентация на проституцията. Всичко това би било от голямо значение за преценяване на обществената потребност за въвеждането и ефективното регламентиране на проституцията в България, ако такова се сметне за необходимо.

С други думи, преди изготвяне на какъвто и да е проект, следва да се направи опит за предвиждане на ползите и разходите от приемането или не приемането на такъв закон за обществото и държавата. Едва тогава е възможно да се заяви ясно и целта на закона, която не следва да противоречи на досега приетото национално законодателство, не следва да е дискриминационна и да противоречи на международните договори, по които България е страна. А едва след изясняване на

¹ Статия : „МВР спешно пише закон за най-древната професия. Компаньонките вече ще плащат данъци” -електронно издание на „Монитор” от 12 декември 2005 г. ; Интервю на г-н Светослав Спасов пред вестник „24 часа”: „ Брачният договор в закон и разводът ще е без скандали” от 23. 01. 2006 г., стр. 13

целта е добре да се премине към изработване на проект на закон, ако изобщо резултатът от проучването говори за неговата неотложна необходимост.

Нашето изследване във връзка с възможността за регламентиране на тази материя се съсредоточава главно върху преглед на два международни акта и няколко национални закона и, без да има претенции за изчерпателност, дава известна яснота за сериозността и сложността на опита да бъде легализирана проституцията в България.

I. Международни актове:

1. Конвенцията на ООН за преследване на търговията с хора и експлоатацията на чужда проституция, приета на 02.12. 1949 г., приета с Резолюция 3176 (IV) на Общото събрание на ООН, в сила от 25.07.1951 г. в съответствие с чл. 24 . Необнародвана в Държавен вестник. Издадена в Сборник от международни документи, 1992 г.

Още в преамбюла на Конвенцията се казва, че:

„.....проституцията и съпътстващото я зло, а именно търговията с хора с цел проституция, са несъвместими с достойнството и стойността на човешката личност и поставят под заплаха благоденствието на индивида, семейството и обществото”.

Член 6 от Конвенцията постановява, че:

“Всяка страна по тази Конвенция се съгласява да вземе всички необходими мерки, за да премахне или отмени всеки закон, правилник и всяка административна разпоредба, съгласно които лицата, занимаващи се или заподозрени, че се занимават с проституция, подлежат на специална регистрация или трябва да притежават специален документ, или да се съобразяват със специални изисквания за контрол или уведомяване.”

Член 16 постановява:

“Страните по тази Конвенция се споразумяват чрез своите обществени или частни образователни, здравни, социални, икономически и други съответни служби да вземат или да поощряват мерки за предотвратяване на проституцията и за превъзпитанието и социалното приобщаване на жертвите на проституцията и на престъпленията, посочени в тази Конвенция.”

2. Протокол за предотвратяване, спиране и санкциониране на трафика на хора и особено жени и деца към Конвенцията на ООН за транснационалната организирана престъпност (ратифицирани със закон, обн. ДВ, бр. 42 от 27.04.2001 г.)

Член 3:

„За целите на настоящия Протокол:

(а) “Трафик на хора” означава набирането, транспортирането, прехвърлянето, укриването или приемането на хора чрез заплаха или използване на сила или други форми на принуда, отвлечение, измама, подвеждане, злоупотреба с власт или с уязвимостта на дадени лица или чрез даване и получаване на плащания или други ползи за получаване съгласието на лице, което има контрол върху друго лице, с цел експлоатиране. Експлоатацията включва като минимум експлоатиране на проституцията на други лица или други форми на сексуална експлоатация, принудителен труд или услуги, робство или дейности, сходни с робството, заробване или отнемане на телесни органи.”

Чл. 9.5.:

„Държавите страни по Протокола следва да приемат или да засилят законодателните или други мерки, като образователни, социални или културни мерки,

включително чрез двустранно и многостранно сътрудничество, за да се отстранят условията, които са причина за всички форми на експлоатация на хора и особено на жени и деца, водещи до трафик.”

Тези два международни акта недвусмислено определят най-логичната насока на националната регламентация на проституцията и свързаният с нея трафик на хора. Тя би следвало да води до премахване на всякакви начини за експлоатацията на лицата, които проституират, предвиждане на мерки за защитата им от престъпните групировки, които на практика контролират този бизнес, свидетелска защита за лица, които се съгласяват да сътрудничат на органите на полицията, борба с трафика на хора, мерки за рехабилитация и интеграция на проституиращите, отказали се от тази професия и, най-важното, недопускане на регистрационен или лицензионен режим за лицата, които се занимават с проституция. При това положение, ако идея за регламентиране на проституцията бъде възприета от българския законодател, следва тя внимателно да бъде съобразена с тези международни ангажменти, поети от страната ни. В допълнение следва да се има предвид, че в Закона за борба с трафика на хора (обн. в ДВ, бр. 46 от 20.05.2003 г., изм. ДВ, бр.86 от 2005 г.) вече са въведени разпоредби, насочени против трафика и благоприятстващи подпомагането на жертвите на трафика от рисковите групи, които поради възрастта си, пола, социалния статус или разположението на района, в който живеят, са потенциални жертви. Съгласно допълнителната разпоредба на закона **“трафик на хора”** е набирането, транспортирането, прехвърлянето, укриването или приемането на хора, независимо от изразената от тях воля, чрез използване на принуда, отвлечение, противозаконно лишаване от свобода, измама, злоупотреба с власт, злоупотреба с положение на зависимост или чрез даване, получаване или обещаване на облаги, за да се получи съгласието на лице, упражняващо контрол върху друго лице, когато се извършва с цел експлоатация; а **“експлоатация”** е противозаконно използване на хора за разврат, за осъществяване на принудителен труд, за поставяне в робство или в положение сходно с робството.

В същия дух Наказателният кодекс, в Раздел IX-Трафик на хора (Нов раздел, ДВ, бр. 92 от 2002 г.), постановява в чл. 159а. (1): „Който набира, транспортира, укрива или приема отделни лица или групи от хора с цел да бъдат използвани за развратни действия се наказва с лишаване от свобода от една до осем години и глоба до осем хиляди лева.”

Предвид тази законова регламентация, ние сме на мнение, че законодателят трябва да е последователен при регламентиране на проституцията като явление, което е взаимно обвързано и зависещо от трафика на хора на практика и да бъде внимателен относно целта на един бъдещ закон, който следва да е съобразен с целта и подхода на вече приетите Закон за борба с трафик на хора и измененията на Наказателния кодекс. В противен случай съществува опасност от колизия на нормативни актове, регулиране на един и същ предмет по противоположни или взаимно изключващи се начини, което в никакъв случай няма да доведе до ефективна правна уредба.

В допълнение можем да посочим, че в преговорния процес за присъединяване на страната ни към Европейския съюз не е поеман изрично ангажмент за регламентиране на проституцията със закон. Критиките, които Европейската комисия отправя, са по-скоро насочени към констатации, че: „България остава в голяма степен страна на произход и транзит за трафика на хора за целите на сексуалната експлоатация, чиито обекти са предимно жени и момичета. Цялостната ситуация не се е подобрила, тъй като българските жени стават също жертви и на вътрешен трафик. Те биват търгувани, за да проституират в големи градове, туристически центрове и в зоните на гранични пунктове, където международният трафик е висок. Особено

сериозни безпокойства съществуват относно високото ниво на организираната престъпност в България, което досега не е било приоритет в политическия дневен ред. Някои видове организирана престъпност като трафик на хора и експлоатиране на проституция пряко засягат държавите-членки на ЕС. Незабавни действия се изискват, за да се засили отговорът на българската държава към организираната престъпност”.²

Що се касае до това има ли основа, на която българският законодател да се опре в усилията си да въведе регламентация на проституцията в настоящия момент, полезно по наше мнение е да очертаем възможните хипотези за цел и подходи на закона за проституцията и съвместимостта им със сега действащото законодателство.

II. Национално законодателство

Към настоящия момент прегледът на българското законодателство показва, че явлението „проституция” е залегнало в българската правна уредба по един двусмислен начин, който, от една страна, го квалифицира като негативно противообществено явление, а, от друга страна, законодателят сякаш признава, че това е вид съществуващ бизнес и се опитва да наложи данък за доходите от осъществяването му. Наричаме го явление, защото никъде не се съдържа ясно определение за проституция в българското законодателство, поради което с тази дейност се асоциира и осъществяването на компаньонски, масажистки услуги, услуги, предоставяни в стриптиз барове и т.н.

Съществуването на такъв двойствен подход в действащото българско законодателство не дава ясна представа как се възприема явлението от законодателя към настоящия момент. Когато такава позиция липсва, е трудно да се допусне, че с приемането на един закон, особено ако той не се базира на предварително проучване относно обществената необходимост от него и без проучване на възможностите и начините за регулиране по успешен начин на материята, е правилният начин да се заяви ангажираността на държавата към проблема. Любопитен факт е, че в България няма организация или сдружение на проституиращите лица, която открито да заявява в публичното пространство нуждата от приемане на закон за проституцията и регламентиране на правното положение на проституиращите и техните доходи.

Сама по себе си проституцията не е определена като състав на престъпление съгласно Наказателния кодекс (изм. ДВ, бр. 88 от 2005 г.), но склоняването към проституция е престъпление понастоящем. Действащият Наказателен кодекс в своя чл. 155, ал. 1, определя склоняването към проституция за престъпно деяние, което се наказва с лишаване от свобода до три години и глоба от триста до шестстотин лева. Самото предоставяне на помещения на различни лица за полови сношения по систематичен начин също е наказуемо деяние, което означава, че определянето на места и заведения за осъществяване на такъв род дейност е недопустимо, а лицата, които предоставят такива помещения подлежат на наказателна отговорност по силата на чл. 155 (2). Още по-смущаващо е съдържанието на алинея 3 от същия член, която казва, че когато деянията по ал. 1 и ал. 2 са извършени с користна цел, наказанието е лишаване от свобода от една до шест години и глоба от петстотин до хиляда лева. Ако приемем, че регламентирането на проституцията няма да следва целта на Закона за борба с трафика на хора и няма да бъде насочен срещу експлоатирането на проституиращите лица съгласно Конвенцията на ООН за преследване на търговията с хора и експлоатацията на чужда проституция, то тогава законодателят ще трябва да предприеме действия за изменението на чл. 155 от Наказателния кодекс, поради

² Мониторингов доклад за България, октомври 2005 г.

несъвместимостта му с идеята за легализиране на проституцията като бизнес и ще трябва да предостави свободна стопанска инициатива на субектите, които го разработват и организират и предоставят помещения за тези цели и печелят от проституция.

Противоположната хипотеза е създаване на закон за проституцията, насочен към забрана на сводничеството, и недопускане на получаване на доход от чужда проституция. При тази хипотеза Наказателният кодекс следва да бъде допълнен с нови престъпни състави и сводничеството определено да бъде един от тях. Сводничеството следва да бъде обхванато във всички негови проявни форми. По настоящем единствено чл. 329. (1) (изм., ДВ, бр. 95 от 1975 г., бр. 92 от 2002 г., бр. 103 от 2004 г.) от НК, който постановява, че: "Пълнолетно работоспособно лице, което продължително време не се занимава с общественополезен труд, като получава нетрудови доходи по непозволен или неморален начин, се наказва с лишаване от свобода до две години или с пробация", съдържа идеята за наказуемост на сводничеството, но в много повърхностен и недоразвит вид.

Причината може би е разбирането, че на практика сводниците играят съществена роля в организирането на бизнеса и разпределянето на доходите от него. Въвеждането на сериозен текст, забраняващ сводничеството, при това положение следва да бъде подплатено и със сериозни мерки за изпълнението му, с отделяне на средства от държавния бюджет за повишаване на административния капацитет и обучение на полицията.

Така например във Франция проституцията е легална, но законът забранява сводничеството, включително подпомагането, поддържането или възползването от проституиращото лице. Подпомагането, подстрекаването към проституция, извършвана от друго лице, извличането на полза от проституция, наемането на работа с цел предоставяне на такива услуги, получаването на всякакъв род субсидии от такъв род дейност, както и ръководенето или поставянето под натиск на проституиращо лице са наказуеми деяния като наказанието е до пет години затвор и глоба до 140 000 долара. Целта на законодателя е да се намали проституцията чрез отказ на клиентите от нея, поради ограниченията, поставени от закона за сводниците. За съжаление, първите резултати показват, че проституцията не само не намалява, но се наблюдава значително увеличение на броя на проституиращите в апартаменти и салони за масаж.³

Разбира се, съществува и концепция, която е по средата на изложените по-горе две хипотези. Тя е възприета от немския законодател. Съгласно немския закон експлоатацията на чужда проституция е забранена, но предоставяне на помещения за тези цели е разрешено и се осъществява с договор за наем. Накратко, законът дава възможност да бъде сключван договор за наем между проституиращото лице и собственика на помещения за определен срок, като собственикът не може да определя нито времето, нито мястото или да избира клиент за проституиращото лице. Отделно се сключва договор между проституиращото лице и клиента, с който се уговарят условията по предоставяне на услугата. В мотивите си законодателят определя, че целта на закона е извеждане на криминалния елемент от проституцията, но също така осигуряване на правното положение на проституиращите, узаконяване на дохода им, който те получават като проституират. Регламентират се социалните, здравните и пенсионните осигуровки на лицата, като законът предизвиква промени и в данъчното законодателство, законодателството, свързано със социалното осигуряване, предоставянето на услуги и пребиваването на чужденците⁴. Желаният ефект от

³ http://www.doctissimo.fr/html/sexualite/mag_2000/mag0915/se_2292_prostitution_abo_leg.htm

⁴ Gesetz zur Regelung der Rechtsverhältnisse der Prostituierten/Begründung/Drucksache 14/5958/Deutscher bunestag-14. Wahlperiode

приемането на закона е бил създаване на по-добри социални условия за проституиращите, възможност да търсят правата си чрез съда за неплатени услуги, право на здравно и социално осигуряване, легализиране на доходите им. Тъжната реалност за проституцията в Германия е, че въпреки новия закон, много от проституиращите работят при лоши условия. Повечето от тях са чужденци и упражняват професията нелегално, поради което не могат да се ползват от правата, регламентирани със закона. По-голямата част от парите, които те печелят, се вземат от сводниците им, а тези, които се опитват да работят законно, плащат големи данъци.

Може би най-сериозният проблем за проституиращите е начинът, по който те са третирани от обществото. От една страна, платеният секс се счита за част от живота на 21-ви век, но много малка част от проституиращите са подготвени да декларират с какво наистина се занимават.⁵ Получава се дори един неочакван парадокс – жените, които се регистрират в бюрата по труда, след изтичане на една година от регистрацията си, са длъжни да приемат всякакви предложения за работа, включително и проституция, която е легална професия в Германия, ако не искат да загубят правата си, произтичащи от регистрацията им като безработни⁶.

Ако българският закон все пак изрично забрани сводничеството и се насочи към концепция за превръщане на проституцията в легална професия, тогава у нас възникват въпросите как ще бъде спазен един основен принцип, който Конституцията въвежда в чл. 48. (1), който постановява: „Гражданите имат право на труд. Държавата се грижи за създаване на условия за осъществяване на това право.” Готова ли е държавата да положи тази грижа и може ли да гарантира полагането на труд на лица, занимаващи се с проституция, като дейност по занятие; как ще бъде спазен основният принцип за свободен избор на професия и място за осъществяването ѝ съгласно ал. 3 на същия чл. 48, са все въпроси, които логично възникват вследствие на обявяването на професията за легална.

Ако идеята за легализирането на професията предвижда ограничаването на местата за полагане на такъв род труд, поради спецификата му, това означава, че принципът за свободен избор на професия и място ще бъде нарушен, а професията дискриминирана официално, по силата на закон. Ако бъде определена като професия, тя като всички останали такива би следвало да бъде включена в Националната класификация на професиите и да бъде определен минимален осигурителен праг за осъществяването ѝ и условия за пенсиониране, както и възможност за осигуряване за всички социални и здравни рискове, включително и за безработица.

Ако, обаче, законът бъде съобразен с Конвенцията за преследване на търговията с хора и експлоатацията на чужда проституция, тази професия не би могла да се упражнява по силата на договор с работодател, тъй като работодателят ще бъде лице, експлоатиращо проституиращата или проституиращия. Тогава остава само една алтернатива за българския законодател – проституиращите лица да работят единствено и само за своя сметка и на свой риск.

Ако приемем, че проституцията ще бъде наречена услуга, то тогава възниква въпросът какъв ще е начинът и договорът, с който проституиращото лице ще уточнява условията за предоставяне на услугата на клиента? А как клиентът ще се отнесе към тези формалности и дали ще намалее търсенето или ще се промени формата на предлагане, за да се избегнат формалностите, при което законът ще се окаже безсилен? Не бива да забравяме, че вече съществуват и нови форми на предоставяне на секс услуги по интернет.

⁵ <http://www.dw-world.de/dw/article/0,,1176335,00.html>

⁶ <http://www.lifesite.net/ldn/2005/jan/05013106.html>

По отношение на правата на клиента бихме могли веднага да направим справка със сега действащия Закон за защита на потребителите и правилата за търговията и подзаконовите актове към него. Така например, съгласно Наредба № 3 от 14.06.1999 г. за защита на потребителите при обозначаване на цените на стоките и услугите, предоставящият услугите ще бъде задължен предварително да обозначи цените на предлаганите от него услуги чрез ценоразпис, поставен на видно място в търговския обект, съгласно чл. 11, ал. 1 от Наредбата. Разпоредбата не се отнася единствено за случаите, когато на потребителя се предоставя услуга извън обичайно предлаганите от търговеца и цената на услугата се договаря индивидуално. В чл. 13, чл.14 и чл.15 от Наредбата се изброяват поредица дейности и специфичното обявяване на цените на предоставянето на услугите, свързани с тях, сред които може би ще е удачно да се добави новият вид легална услуга и начина за обявяване на цените ѝ. Ако приемем, че услугата ще се предоставя по силата на договор с клиента, необходимо би било да бъдат уговорявани неустойки за неизпълнението им, с цел ефективна защита на потребителя. А как точно ще бъде ефективно определено неизпълнението остава открит въпрос.

По отношение на рекламата българското законодателство регламентира частични забрани или ограничения за определен вид изделия и услуги, сред които тютюневите изделия, наркотичните вещества, нерегистрираните препарати, алкохолните напитки и хазартните игри. По отношение на секс услугите няма правна уредба, а би следвало да се обърне внимание и на този съществен елемент от осъществяването на дейността "проституция", особено ако ще бъде регламентирана със закон. Понастоящем чл. 29, ал. 1 от Закон за защита на потребителите и за правилата на търговията (ЗППТ) определя рекламата като "всяко направено съобщение във връзка с търговия, занаят или професия с цел да стимулира реализация на стоки и услуги", като в ал. 2 изрично се забранява непочтената реклама. Чл. 34 определя какво е непочтена реклама: „Непочтена е всяка реклама, която: 1. съдържа елементи на дискриминация по отношение на пол, раса, религия, националност, политически убеждения, възраст, физически или умствени способности или която накърнява човешкото достойнство;5. може да причини морални или умствени смущения у деца.”

Тези два текста изискват да се помисли дали рекламата на този вид услуги да не бъде забранена изобщо или поне ограничена по време и място с регламентиращия проституцията закон. Върху тях определено не е мислено досега, тъй като по-важната цел на легализирането на проституцията, която се споделя в публичното пространство, е налагане на данък върху дейността от проституция. Не бива обаче да се смята, че сега не съществува опит за създаването на такъв механизъм. И сега Законът за облагане на доходите на физическите лица предвижда задължение за регистриране и заплащане на патентен данък на компаньони и компаньонки, които, както вече споменахме, законодателят дипломатично е нарекъл така, за да не противоречи на наказателното право и преследването на сводничеството и склоняването към проституция, или просто е премълчал поради незрялост на обществото.

Съгласно чл. 31. (1) от ЗОДФЛ за посочените по-долу дейности данъкът се определя в следния годишен размер:

т) компаньонки и компаньони:

Група/лв.				
0; I	II	III	IV, V	VI, VII, VIII
6440	5200	4200	3520	3000

На практика това означава, че и сега съществува правен механизъм за събиране на данъци за извършваната дейност, наречена поради безсилие на законодателя „компаньонска”. Законодателят би могъл да добави и проституцията към този вид данък. Може би ниската събираемост на този данък, поради не регистрирането на лицата и трудната доказуемост на нарушенията, възпира законодателя да използва този подход.

Изискват се много по-задълбочени усилия за цялостна законодателна промяна, за създаване на издържани и справедливи за гражданите и държавата правни механизми в случай, че недвусмислено се установи необходимостта от легализирането на проституцията от обществото и държавата. С една дума, необходимо е предварително проучване, валидно за нашето общество, не единствено прилагане на чужда практика, а ако такава се използва, то е необходимо да се изследват резултатите от нея, каквито вече има в държавите, приели закони за проституцията.

Така например в Швеция след няколко години на публичен дебат, иницииран от шведското женско движение, на 01. 01. 1999 г. влиза в сила шведският закон, който забранява покупката на секс услуги и санкционира клиента. Законът е продължение на Закона за насилието над жени, който е приет на 01. 07. 1998 г. и е резултат от работата на две комисии за проучване – Комисията за проституцията (1995 г.) и Комисията за насилието над жените (1995 г.), и включва редица изменения на закони, свързани с насилието над жени, включително и на Закона за сексуалното насилие.

Шведското правителство твърди, че забраната на покупката на секс услуги може да се окаже по-ефективно противодействие на проституцията и нейните увреждащи ефекти. Правителството счита обаче, че не е разумно да бъде наказвано лицето, което продава секс. В повечето от случаите това лице е по-слабата страна, която е експлоатирана от тези, които имат желание да задоволят техните сексуални нужди (Министерство на труда, 1998 г.). Сводници, трафиканти и клиентите на проститутки съзнателно експлоатират уязвимостта на жертвите, причинена от висока степен на бедност, безработица, дискриминативни практики на пазара на труда, неравенство на половете и насилие на мъже над жени и деца. Ето защо законът постановява, че лице, което има случайна и платена сексуална връзка, ще бъде наказвано за деянието “покупка на секс услуга” с глоба или затвор до шест месеца. Опитът за покупка на секс услуги е наказуем по глава 23 от шведския Наказателен кодекс. Освен това държавата заявява отговорността си за подпомагане на жертвите на насилие и предоставяне на подслон, консултации и професионално обучение на жени, които са жертви на насилие и искат да се реинтегрират в обществото. Пряката отговорност за предоставяне на тези услуги, съгласно закона, носят шведските общини (Министерство на социалната политика, 2001).

Когато законът влиза в сила, около един милион долара са отделени от правителството за прилагането му от полицията. През 2003 г. правителството отделя още 4.1 милиона долара за период от три години, които да бъдат използвани за въвеждане и изпълнение на мерки, насочени срещу лица, които купуват секс услуги от уличната проституция, но също така ползват услуги, които се предоставят в апартаменти, публични домове, порно клубове и масажни салони.

Националният докладчик по трафика на жени към Националният разследващ орган (Kajsa Wahlberg), която е отговорна за събиране на данни, свързани с разследване и осъждане за престъпления, свързани с трафик на хора в Швеция, докладва всяка година на шведското правителство за състоянието на трафика на жени в Швеция. През 2003 г. и 2004 г. тя посочва в своите доклади, че има ясни индикации, че законът има пряк положителен ефект в ограничаване на трафика на жени в Швеция. Националният разследващ орган получава информация от Европол и националните

полиции на други европейски страни, че след приемане на закона Швеция не е вече атрактивен пазар за трафикантите. Забраната за покупка на секс услуга има силна подкрепа от обществото в Швеция. Множество анкети проведени през 1999 г., 2001 г. и 2002 г. показват, че 80 % от шведското население подкрепя закона и целта му.⁷

Много могат да бъдат примерите и за успешни и за неуспешни закони за легализиране на проституцията в света, за всички нас е ясно обаче, че колкото повече е подготвен българският законодател и българското общество за тази промяна, толкова по-успешен ще бъде законът. В противен случай усилията ще са насочени към промени, които обществото ни и реалният живот ще отхвърли, и правната уредба няма да бъде прилагана ефективно. Ето защо важно е да бъде определена цел на легализация на проституцията в България, подход и мерки за осъществяването ѝ и, разбира се, средства, които държавата може да отдели за това. Само и единствено по този начин може да се надяваме, че легализацията на проституцията има смисъл и ще има ефект, търсен от законодателя и ще бъде подкрепена от българското общество.

⁷ The Swedish law That Prohibits the Purchase of Sexual Services, Best Practices for Prevention and Trafficking in Human Beings, Gunilla Ekberg, Ministry of Industry, Employment and communications, October 2004

Какви биха могли да бъдат последици за общественото здраве при въвеждането на промяна в законовата регулация на проституцията?

Фондация „Здраве и социално развитие” е здравна неправителствена организация, която осъществява промоция на здраве и превенция на ХИВ/СПИН и други полово-предавани инфекции сред маргинализирани групи. От 1997 г. организацията предоставя непрекъснати услуги на проституиращи жени и мъже чрез социално-здравна работа на терен. Организацията е член на национална и европейски мрежи за работа с проституиращи жени и мъже.

Легализацията на проституцията има не само социални, но и неизбежни здравни ефекти, доколкото тази група от хора е определяна в световен и регионален мащаб като една от уязвимите по отношение на ХИВ/СПИН и други социално-значими инфекции. Като здравна организация, бихме искали да започнем дискусия относно законопроекта за легализация на проституцията, фокусирайки се върху общественото здраве.

Всички представени по-долу съображения са по-скоро стартът на обсъждане, а не се предлагат окончателни решения.

1. Регулация на индивидуалната проституция

Основният посочван механизъм в публичното пространство е плащането на лиценз.

Теза: Когато професията е легална и проституиращите плащат данъци, ще изчезнат криминалните мрежи около тях, ще имат по-добри условия на работа и живот и държавата ще печели

Аргументи:

- ❖ действително ще има постъпления в държавната хазна, както при всички останали професии
- ❖ проституцията ще „излезе на светло” и правилата в нея ще бъдат определяни от държавата (макар че не е ясно точно по какви механизми)
- ❖ апаратът на МВР ще има инструмент за поддържане на „чисти” улици и курорти

Контрааргументи:

- ❖ Винаги ще има хора, които няма да могат да плащат лицензите си, най-вероятно да бъдат хората, които са в най-ниската прослойка на проституцията. Легализацията би могла да доведе до узаконяване на по-високото ниво от проституиращите жени и мъже и до **криминализацията** на онези с най-нисък икономически и социален статус
- ❖ Колкото по-маргинализирана е една група, толкова по-вероятно е в нея да избухне **ХИВ/СПИН епидемия** (справка: Украйна, Русия)
- ❖ Още по-маргинализирани и недостъпни биха станали проституиращи, които употребяват **наркотици**, малко е вероятно те да узаконят дейността си. Те биха могли да бъдат определени като най-уязвимата група от епидемиологична гледна точка
- ❖ Така може да се окаже, че страната **печели** от конкретната икономическа дейност, но **губи** в дългосрочен план поради необходимостта да лекува голям брой хора с ППИ, ХИВ, Хепатит В и С. Пример: Терапията на един човек с ХИВ е приблизително 12 000 \$ на год., на един човек с Хепатит С – 7 000 \$, нито една от

двете не може да изчисти напълно вируса от организма. Тези от полово-предаваните инфекции, които се лекуват дефинитивно (не всички) могат винаги да се появят отново

- ❖ В момента сводничеството е подсъдно и във всеки случай, в който проституираща жена или мъж реши да свидетелства срещу сводник, би могла да го направи. На практика това се случва много рядко.

Въпроси:

Кой и как ще събира съответните лицензи (община, Правителство, кое министерство)?

Кой ще определя броя на лицензите?

Как ще бъдат разпределяни събраните средства?

Ще бъде ли включена проституцията в официалния класификатор на професиите?

Предложения:

- ❖ ако има лиценз (и евентуално данък) то той би трябвало да се плаща **ежемесечно**, а не годишно и да бъде максимално **достъпен**. Всичко друго би довело до криминализация на най-ниското ниво от групата
- ❖ като пример, в Холандия, Белгия и Германия индивидуалната проституция **не се облага с лиценз** (той важи единствено за предприемача, организиращ съответния публичен дом или „зона на толерантност“). Проституиращите плащат само наем
- ❖ трябва да има ясно разработен **механизъм на събиране на средствата** за съответния лиценз и доказването му пред органите на властта
- ❖ необходимо е да има предварително подробно **обучение** на полицаи и данъчни служители за работа с тази група
- ❖ законопроектът трябва да бъде обсъден с организации, които предоставят **директни услуги** на тези хора
- ❖ **проституиращите** жени и мъже задължително **трябва да имат своя глас** при узаконяването на тяхната професия и определянето на параметрите ѝ. За целта е необходимо да бъде осигурена представителност на участниците в този процес

2. Регулация на местата, където да бъдат предлагани сексуални услуги

Теза: Важно е да бъдат регулирани и местата, където бъдещата узаконена дейност би се осъществявала.

Аргументи:

- ❖ Узаконяването на индивидуалната проституция задължително трябва да бъде последвано от подробна регулация на местата, където тя се осъществява. В противен случай ще има нефункционален закон (пример: Унгария, до миналата година, Латвия)
- ❖ Това би позволило на хората, които в момента организират тази дейност, да го правят според изискванията на закона и да бъдат защитавани от държавата

Контрааргументи:

- ❖ Ако изискванията за такива места са твърде строги, може да се стигне до невъзможност за реално структуриране на легални пространства за предлагане на сексуални услуги (пример: Гърция, някои части на Холандия)

Въпроси:

Готово ли е българското общество да приеме спокойно такива места в кварталите си?

Какво се случва с хората, които са платили лиценз за индивидуална дейност, но я осъществяват извън определените места?

Как ще изглеждат тези места (зони, публични домове или други)?

Кой ще бъде отговорен за съответните лицензи (община, Правителство, кое министерство)?

Кой ще определя броя на лицензите?

Как ще бъдат определяни условията за издаване на такъв лиценз?

Кой ще следи за спазването на тези условия? Какви биха били съответните санкции?

Ще бъде ли включена проституцията в официалния класификатор на професиите?

Предложения:

- ❖ АКО се вземе такова решение: общините да бъдат тези, които да бъдат отговорни за определяне на броя на лицензите, както и на условията, на които съответните заведения трябва да отговарят.
- ❖ Списъкът от условия да включва специфични изисквания за противопожарни, хигиенни и здравни условия
- ❖ Списъкът от тези условия да бъде разработен съвместно със:
 - собственик на такъв публичен дом
 - представители на групата на проституиращи жени и мъже
 - здравна институция и/или организация
 - хигиенна институция
 - МВР
 - други

3. Задължителен медицински контрол

Теза: Задължителните лекарски прегледи ще осигурят доброто здраве на проституиращите и следователно общественото здраве

Аргументи: ?

Контрааргументи:

- ❖ НЕ СА ефективни. Германия, Белгия и Холандия отхвърлиха тази политика много скоро след въвеждането ѝ. Причините за това са представени по-долу
- ❖ Задължителните прегледи ще доведат до превръщането на лекарите в репресивен орган, който предизвиква страх и желание за избягване, а не доверителност и грижа за себе си
- ❖ Това би изисквало кооперация между здравна система и полицейски структури, което за кратко е изпробвано в западна Европа и не е било ефективно. В Унгария, Латвия и Гърция в момента е по-скоро на хартия, отколкото на практика. В България е било прилагано в условия на тоталитарен режим
- ❖ Задължителните прегледи и „здравните книжки” дават фалшиво усещане за сигурност, както у проституиращите, така и у техните клиенти.
- ❖ Това неминуемо води до понижено използване на предпазни средства (презервативи, овлажнители и др.)
 - Има инфекции, които не могат да бъдат лекувани дефинитивно (пример: ХИВ, Хепатит С, генитален херпес, кондиломи). Ако не бъде употребяван презерватив, те ще се разпространяват

- Силно ще се понижи контрацепцията и би се увеличил броят на абортите
- ❖ Задължителните прегледи ще доведат до понижаване на цялостната грижа за собственото здраве
- ❖ Задължителните прегледи биха били нарушаване на човешките права

Въпроси:

- ❖ Какви са епидемиологичните основания за въвеждането на такава система от задължителни прегледи?
- ❖ Какви са очакваните ефекти?
- ❖ Кой ще определя честотата на прегледите?
- ❖ Как биха се вписали задължителните прегледи в реформиращата се здравна система? Кой ще поема разходите за задължителните прегледи (диагностикуми, човешки ресурси, консумативи)?
- ❖ Кой ще плаща лечението на ППИ, когато проституиращите не могат да си го позволят?
- ❖ Как постъпват лекарите при установяване на ППИ и нежелание за лечение от страна на проституиращите жени и мъже? Затвор?
- ❖ Как да постъпват лекарите при установяването на нелечима инфекция?
- ❖ Каква би била реакцията при зависимост от наркотици?

Предложения

- ❖ Превантивните програми, които предоставят знания, обучения и материали за безопасни сексуални и инжекционни практики, трябва да имат свободен достъп до тази група, както и самите проституиращи трябва да имат свободен достъп до тях.
- ❖ Всички превантивни услуги трябва да бъдат достъпни, доброволни и професионални
- ❖ В случай на определяне на такива данъци, държавата трябва да осигури и поддържа достатъчен брой такива екипи
- ❖ Проституиращите жени имат свободен достъп и изградено доверие към медицинските специалисти, които биха били отговорни

4. Регулация на проституцията на хора под 18г.

Теза: Узаконяването на проституцията ще позволи на полицията да контролира по-добре проституцията на малолетни и непълнолетни

Аргументи:

- ❖ собствениците на съответните публични домове или „зони на толерантност” няма да позволяват на малолетни и непълнолетни да работят на тяхна територия

Контрааргументи:

- ❖ според настоящото законодателство, в момента клиентите, използващи такива услуги, подлежат на съдебна отговорност. Няма такива случаи на осъдени клиенти.

Заклучение

Трябва да бъдат добре обмислени плюсовете и минусите при въвеждането на нов закон и със сигурност да бъдат взета предвид гледната точка на общественото здраве и на самите проституиращи жени и мъже при подобен законопроект.

Съдебната практика показва сериозни дефицити при наказателното преследване на сутеньорите

Проституция и политика

СТ.Н.С. И СТ. Д-Р АНТОНИЙ ГЪЛЪВОВ,
ИНСТИТУТ ПО СОЦИОЛОГИЯ, БАН

Честотата, с която необходимостта от регулация на проституцията се проектира в публичния дебат, подсказва наличието на проблем. Както и липсата на политическа воля за неговото решаване. Проблемът се състои в изключително високото равнище на риск, компрометиращ качеството на човешкия живот, и пряката отговорност между структурите на организираната престъпност и сутеньорската мрежа.

Социалният и политическият проблем съвпадат в разбирането за проституцията като част от реалността на съвременното общество. Никой не оспорва наличието на проституция у нас. По данни на МВР за края на 2002 година, проститутките са били 4611. През 2003 били около 5000, а през 2005 година броят им

■ **Държавата не противодейства ефективно на престъпленията срещу човешкото достойнство**

Антоний Гълъвов

най-вероятно е надхвърлил 10 000. Ако приемем, че всяко проституиращо момиче (или момче!) "изхранва" освен сутеньора си, поне още четирима или петима души по "хранителната верига" на българската и международна организирана престъпност, можем да се доближим до представата за обхвата и значението на проституцията.

Проблемът е в това как да бъде регулиран този процес. Консервативната политика го възприема като елемент от деградацията на семейните ценности и качеството на човешкия живот. Консервативното решение се основава на разби-

рането за проституцията като престъпление, което трябва да бъде ефективно санкционирано от закона. Либералите го възприемат като "естествена" част от съвременната индустриална цивилизация, като част от свободния пазар, който може да се регулира, но не и да бъде криминализиран. На това равнище, изглежда, че основният спор е съсредоточен върху ефективността на регулацията.

Спецификата на българската политическа култура определи парадоксалното изкривяване на публичния дебат за социалната практика на проституцията в България. Наказателният кодекс кри-

минализира единствено склоняването към проституция. Това либерално решение индиректно легализира упражняването на платения секс. В същото време, съдебната практика показва сериозни дефицити при наказателното преследване на сутеньорите и техните мрежи. Свидетелските показания срещу сутеньорите често биват компрометирани, а момичетата, подпали оплакване за насилствено склоняване към проституция, са подложени на постоянен натиск. Практиката показва, че държавата не е в състояние да защити свидетелите по дела срещу сутеньори, което обезсмисля самата наказателна норма.

Проституцията, като част от организираната престъпност, има пряко отношение към трафика на хора и наркотици. Тя е част от "финансовата" система на българската и международната организирана престъпност. Огромната част от печалбите, генерирани от проституцията, се "инвестират" в разширяването на обхвата на престъпната дейност и в осигуряването на политически протекции за нея. В същото време, за разлика от много други форми на организирана

Проституция и политика

ПРОДЪЛЖЕНИЕ ОТ 19-А СТР.

престъпност, проституцията е публична в своето съществуване. Тя е демонстративно видима, а по този начин изглежда дори обществено приемлива. Показателен в това отношение е и Меморандумът за развитие на туризма, според който в законодателен план, законът за проституцията е приравнен по важност с необходимостта от нов закон за туризма и закон за браншовите организации.

Още по-сериозният проблем е в това, че обхватът на проституцията в България се основава на ръста на домашното насилие, равнището на социална дезинтеграция, както и на фалшивия двоен стандарт на т.нар. семеен морал. Подобно на корупцията (без която проституцията не би могла да постигне сегашните си мащаби) тя продължава да бъде морално осъдителна, но социално ефективна дейност. Както и доста печеливш нелегален бизнес. Липсата на политическа воля за регулация на проституцията е едно от най-съществените доказателства за размера на корупционното влияние на организираната престъпност върху законодателния процес у нас. Подобен отказ от регулация, по същество протезира проституцията в сегашния ѝ вид.

През изминалите години, десетки хиляди млади момичета и деца станаха жертва на сексуално насилие и дискриминация. Някои от тях изгубиха живота си, а повечето бяха лишени от житейска перспектива извън клеймото на наложената им зависимост. Социалната изолация и домашното насилие, неефективната система на социална политика и демотивираността на правоприлагащите институции у нас, позволиха проституцията да се превърне в полулегална предприемаческа дейност. Извън нейната "сива" икономика, държавата дори не е в състояние да определи реалните размери на проблема. Няма систематично усилие за изграждане на надеждна информационна база, която да позволи формирането на държавна политика в тази насока. Липсва ефективен контрол върху вюрнографските материали, а те са само част от средата, генерираща

и легитимираща проституцията. Всичко това позволява разгръщането на широка мрежа от съпътстващи проституцията престъпления и зависимости, но и полицейски произвол.

Темата за закон за проституцията, винаги е била използвана като ефектен политически РН. Ахмед Доган лансира тезата за необходимостта от закон за проституцията по време на първия мандат на ДПС в управлението на страната при правителството на Любен Беров. Тогава идеята бе определена като част от екстравагантността на неговото политическо присъствие. Във всеки случай, като не по-сериозно или отговорно от предложението за забрана на БСП.

През 2003 година тогавашният министър на вътрешните работи, а днес на правосъдието – Георги Петканов, заяви, че написването на закон за проституцията било лесна работа. И той можел да го направи за 24 часа, стига да е ясно какво искат държавата и обществото – да се забрани или да се легализира проституцията. Според Петканов, МВР можело активно да съдейства, но инициатор трябвало да бъдат министерствата на просветата и на труда. НДСВ не се е отказало от идеята и готвело проектозакон за публичните домове в България, както обяви наскоро Светослав Спасов.

БСП няма да поеме подобна инициатива, тъй като тя би могла още повече да компрометира червеното ръководство пред избирателите и симпатизантите ѝ. Затова и триъгълната коалиция, най-вероятно няма да предприеме действия по приемането на подобен закон през тази година. В законодателната програма на правителството до юни 2006 година такъв законопроект не фигурира. А през втората част на годината управляващите ще трябва да решават много по-тежки проблеми. Говоренето за проституцията и употребата ѝ за кохетиране със социаллибералния модел на управление, ще продължи. Както и безпрепятственото "инвестиране" на мръсните пари от проституция в корупционната бариера пред нормализацията на българското общество.